

Befolkningsutviklingen

Av Helge Brunborg og Marianne Tønnessen

I mars i år passerte Norges befolkning 5 millioner. Befolkningsveksten i 2011 var rekordhøy, med en økning i folketallet på 65 500 personer. Mer enn 70 prosent av denne veksten skyldes innvandring, hovedsakelig arbeidsinnvandring fra østlige EU-land.

Det tok bare 37 år for Norge å gå fra 4 til 5 millioner innbyggere (se figur 1). Forrige gang vi rundet en million var i 1975. Utover på 1980-tallet så det ut til at veksten skulle flate ut. Men en kraftig økning i innvandringen, særlig siden 2005, har bidratt til at befolkningen i Norge har økt med godt over 50 000 personer årlig de siste fem årene. I fjor ble vi 65 500 flere; det er ny rekord i absolutte tall (se figur 2). Målt i prosent har veksten i folketallet bare vært høyere én gang de siste hundre årene. Det var i 1920, da befolkningen økte med 1,4 prosent. I fjor var økningen på 1,3 prosent.

Folkeveksten i Norge er nå høyere enn den globale befolkningsveksten. Jordas befolkning vokser stadig saktere, og er nå nede i en vekst på drøye 1,1 prosent i året, mot 1,3 prosent i Norge. Veksten i Norge er også høyere enn i land som Kina, USA, Sør-Afrika og Brasil, men lavere enn i India.

De aller fleste land i verden – og de mest folkerike – har nå en folkevekst på godt under 2 prosent årlig. Unntakene er hovedsakelig en del afrikanske land som fortsatt har høy fruktbarhet, samt oljerike gulfstater med svært stor innvandring.

Også sammenlignet med resten av Europa er den norske befolkningsveksten kraftig (se figur 3). Luxemburg og Tyrkia har større vekst enn Norge, men de aller fleste andre europeiske land har en klart lavere vekst. Befolkningen i EU totalt vokste med 0,3 prosent fra 2010 til 2011. Men enkelte land, hovedsakelig i Øst-Europa, har negativ befolkningsvekst – altså nedgang i innbyggertallet. Det skyldes både lave fødselstall og stor utvandring. Også Tyskland har negativ befolkningsvekst. Der har fødselstallene lenge vært svært lave.

Færre fødte

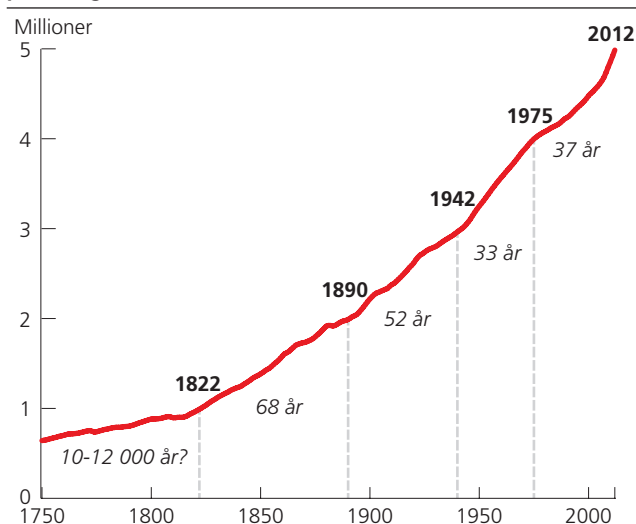
Den kraftige veksten i Norge skyldes først og fremst innvandring. Men også fødselstallene er relativt høye, i alle fall i europeisk sammenheng.

Helge Brunborg er seniorforsker i Gruppe for demografi og levekår (hbr@ssb.no)

Marianne Tønnessen er seniorrådgiver i Gruppe for demografi og levekår (mto@ssb.no)

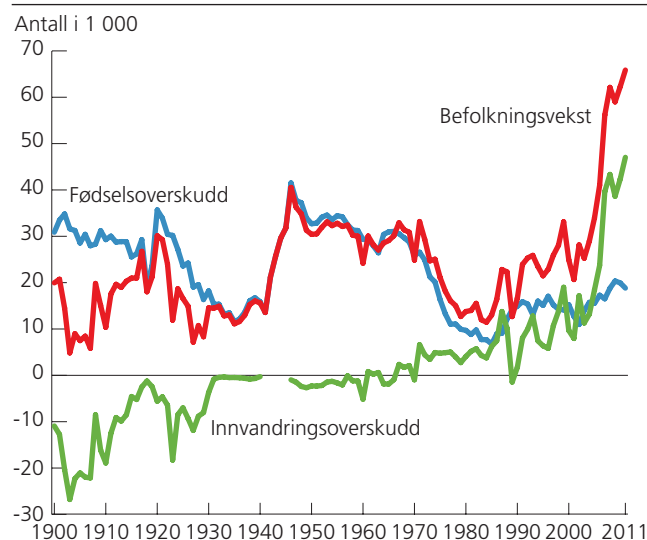
Det ble født 60 200 barn i Norge i 2011, 1 200 færre enn året før. Antall barn per kvinne (samlet fruktbarhetstall - SFT, se tekstboksen) gikk også ned, fra 1,95 til 1,88. Det er en relativt stor nedgang. Bortsett fra en tilsvarende nedgang i 2001 må vi tilbake til 70-årenes kraftige fruktbarhetsfall for å finne større nedgang i SFT.

Figur 1. Norges folkemengde 1750-2012 og antall år for passering av neste million

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2. Befolkningsvekst, fødselsoverskudd og nettoinnvandring, 1950-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Begreper og forklaringer

Bosatte omfatter personer som er registrert som bosatt i folkeregisteret, det vil si personer som bor her fast eller som har til hensikt å ha fast bosted i Norge i minst et halvt år og som har gyldig oppholdstillatelse. Det er summen av bosatte som utgjør folkemengden i Norge. Nordiske borgere har automatisk gyldig oppholdstillatelse. Det samme gjelder for andre borgere av EU-land, med foreløpig unntak for borgere av Bulgaria og Romania (regjeringen foreslår nå å oppheve overgangsordningene for folk fra Romania og Bulgaria også, saken vil bli behandlet i Stortinget før sommeren). Det er imidlertid mange som arbeider i Norge som ikke kommer med i statistikken, blant annet personer på korttidskontrakter. Det oppholder seg også en del personer i Norge uten tillatelse, de regnes heller ikke som bosatte. På den annen side inkluderer statistikken en del personer som har flyttet til utlandet uten at dette er registrert.

Kohort er en gruppe personer (et kull) som har opplevd noe i samme periode, som å bli født, gifte seg eller studere. Begrepet brukes mest om fødselskohorter.

Forventet levealder er det antall år en person i en gitt alder kan forventes å leve under gjeldende dødelighetsforhold i en periode (tverrsnitt), som regel ett kalenderår. Dette er et hypotetisk mål, ofte kalt for periodelevealderen. Forventet levealder beregnes i en dødelighetstabell fra de aldersavhengige dødssannsynlighetene for et gitt år for hvert kjønn og for ulike alderstrinn. Det er vanligst å publisere denne for alder 0, det vil si *forventet levealder ved fødselen*, som vist i figur 14. Den kan imidlertid også beregnes for andre aldre og gir da den forventede *gjenstående* levetiden. Den *faktiske* levealderen for en kohort kan vi imidlertid først få vite når det ikke er noen gjenlevende i kohorten, altså etter over hundre år. På grunn av dødelighetsnedgangen, som har vart i om lag to hundre år, er forventet levealder for kohorter systematisk høyere enn for perioder.

Innvandring er flyttinger til Norge i løpet av en periode, uavhengig av innflytternes fødeland og statsborgerskap. For eksempel inkluderer innvandringen til Norge i løpet av ett kalenderår 8-10 000 norske statsborgere, de fleste av disse født i Norge og uten innvandringsbakgrunn.

Mer informasjon og statistikk om befolkningen i Norge finnes på www.ssb.no/befolkning og <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/>.

Nettoinnvandring, også kalt innvandringsoverskudd, er forskjellen mellom antall personer som flytter inn og som flytter ut av landet.

Innvandrere er personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og som har innvandret til Norge. *Norskfødte med innvandrerforeldre* er personer som er født i Norge og har to foreldre som er innvandrere. *Personer med annen innvandringsbakgrunn* omfatter utenlandsfødte med én norskfødt forelder, norskfødte med én utenlandsfødt forelder, og utenlandsfødte med norskfødte foreldre (inkluderer utenlandsadopterte). SSBs terminologi på dette området ble endret i 2008, se www.ssb.no/innvandring.

Innvandringsgrunn er grunn til første innvandring, slik grunnen framkommer i utlendingsforvaltningens registre, og slik den ellers kan avledes fra ulike relevante variabler, se www.ssb.no/innvgrunn/. De viktigste innvandringsgrunnene som blir registrert er arbeid, familie, flukt og utdanning.

Samlet fruktbarhetstall (SFT) beregnes som summen av ettårige aldersavhengige fruktbarhetsrater for kvinner 15-49 år i et kalenderår. Dette kan tolkes som antall barn hver kvinne i gjennomsnitt vil føde under forutsetning av at fruktbarhetsmønsteret i perioden varer ved, og at dødsfall ikke forekommer. For at det ikke skal bli befolkningsnedgang på lang sikt, må SFT være større enn 2,06-2,07 (reproduksjonsnivået), når vi ser bort fra inn- og utvandring.

Sentralitet beskriver en kommunes geografiske beliggenhet i forhold til tettsteder av ulik størrelse. Det er fire hovednivåer for sentralitet: En kommune har sentralitet 3 når den har funksjoner som et landsdelssenter eller dens befolkningsstyngdepunkt ligger innenfor 75 minutters reisetid med personbil (90 minutter for Oslo) fra et landsdelssenter. Sentralitet 2 betyr at kommunen omfatter et tettsted med minst 15 000 innbyggere eller ligger innenfor 60 minutters reisetid fra et slikt tettsteds sentrum. Sentralitet 1 vil si at kommunen omfatter et tettsted med et folketall mellom 5 000 og 15 000 eller ligger innenfor 45 minutters reisetid fra et slikt tettsteds sentrum. Kommuner som ikke oppfyller noen av disse kriteriene, får sentralitet 0. Dersom en kommune oppfyller kravene til sentralitet på flere nivåer, gjelder det høyeste av disse nivåene.

Likevel ligger Norge fortsatt godt over snittet for EU-landene, som har et samlet fruktbarhetstall på 1,6 barn per kvinne. Som figur 4 viser, kan de store europeiske landene deles i to ulike grupper når det gjelder fruktbarhet: Mens kvinnene i land som Storbritannia, Irland, Frankrike og de nordiske landene i snitt får oppunder to barn hver, har de store landene i Sør- og Øst-Europa, pluss Tyskland, en fruktbarhet på rundt 1,4 barn per kvinne. Dette er langt under reproduksjonsnivået, som ligger på nærmere 2,1 (se tekstboksen). Med så lav fruktbarhet vil befolkningen i disse landene etter hvert komme til å krympe, i alle fall hvis vi ser bort fra innvandring. I tillegg vil den såkalte eldrebølgen bli svært kraftig, med færre personer i yrkesaktiv alder i forhold til antall eldre. Det kan bety at land som i dag har mange innvandrere i Norge, som Polen, i stadig større grad vil komme til å trenge arbeidskraften selv.

Blant de nordiske landene er fruktbarheten blitt ganske lik, se figur 5: Både Norge, Sverige, Danmark og Finland har et samlet fruktbarhetstall på rundt 1,8-1,9. Island ligger litt over, med om lag 2,2 barn per kvinne. Det er høyest i Europa. Den relativt høye fruktbarheten i Norden forklares gjerne med gunstige familie- og velferdsordninger som gjør det enklere for foreldre å kombinere barn og yrkesliv. De store svingningene i SFT i Sverige de siste tiårene skyldes særlig endringer i familiepolitikken og konjunktorene.

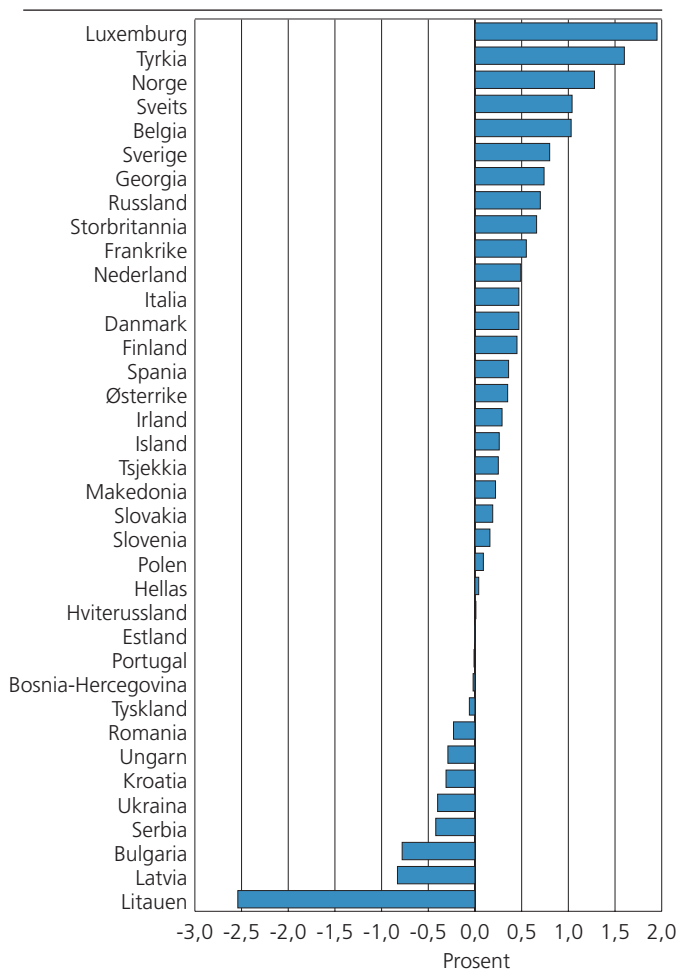
Som figuren viser, har fruktbarheten i de nordiske landene falt det siste året. Tall for Island er ikke klare ennå, men foreløpige tall tyder på en nedgang også der. Om dette er begynnelsen på en ny trend eller bare en midlertidig nedgang, er det for tidlig å si noe om.

Tabell 1. **Befolkningsendringer**

År	Folketall per 1.1.	Levende-fødte	Dødsfall	Inn-vandring	Ut-vandring	Nettoinn-vandring	Fødsels-overskudd	Befolk-nings-vekst ¹	Innen-landske flyttinger
2001-2005 gj.snitt	4 420 819	59 522	44 348	34 690	22 885	11 805	15 174	26 696	191 433
2006-2010 gj.snitt	4 743 195	60 151	41 573	62 710	25 169	37 541	18 577	56 017	162 412
2010	4 858 199	61 442	41 499	73 852	31 506	42 346	19 943	62 106	214 685
2011	4 920 305	60 220	41 393	79 498	32 466	47 032	18 827	65 565	226 361
2012	4 985 870								
Per 1 000 innbyggere									
2001-2005 gj.snitt		13,4	10,0	7,8	5,2	2,7	3,4	6,0	42,8
2006-2010 gj.snitt		12,6	8,7	13,1	5,3	7,9	3,9	11,7	43,5
2010		12,6	8,5	15,1	6,4	8,7	4,1	12,7	43,9
2011		12,2	8,4	16,1	6,6	9,5	3,8	13,2	45,7

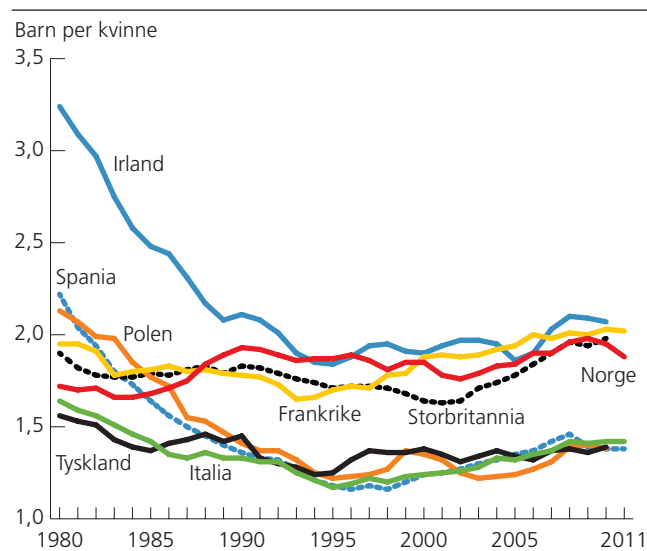
¹ Befolkningsveksten er regnet som differensen mellom folketallet den 1. januar i to etterfølgende år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

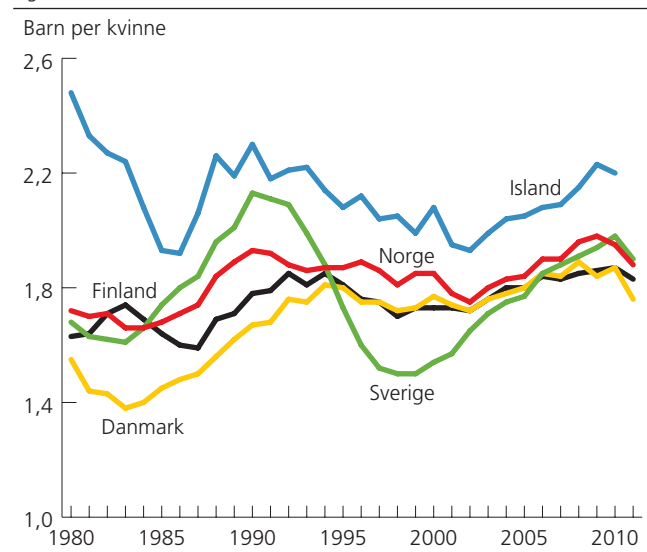
Figur 3. **Befolkningsvekst i de fleste europeiske land, 2010. Prosent**

Kilde: Eurostat.

Norske kvinner fikk altså litt færre barn i 2011 enn i 2010, og nedgangen har vært størst blant de unge kvinnene (se figur 6). Tenårsfruktbarheten er nå nede i 7 fødte per 1000 kvinner i alderen 15-19 år, en halvering på under tjue år. I aldersgruppene over 30 år får kvinnene derimot stadig flere barn. Fødselsratene for kvinner over 35 år er mer enn fordoblet siden siste del av 80-tallet. Alderen på fødende mødre i Norge har dermed økt. Nå er gjennomsnittsalderen ved første fødsel 28,4 år. I første halvdel av 70-tallet var den 23,4 år.

Figur 4. **Samlet fruktbarhetstall i noen europeiske land. 1980-2010/2011**

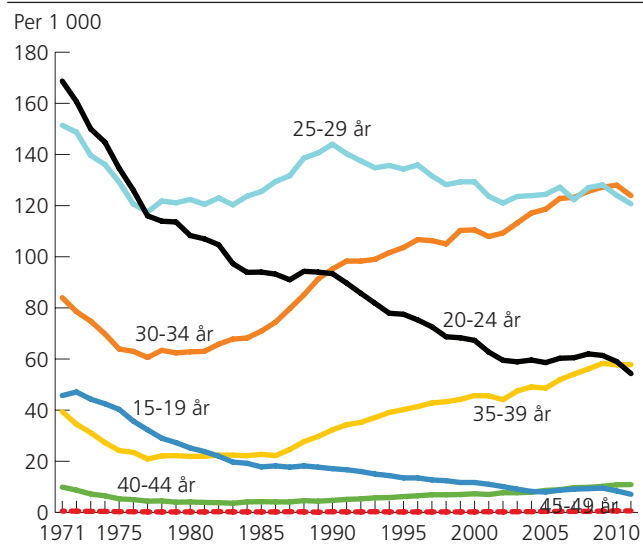
Kilde: Statistisk sentralbyrå, Eurostat og enkeltlands statistikkbyråer.

Figur 5. **Samlet fruktbarhetstall i de nordiske land. 1980-2010/2011**

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Eurostat og enkeltlands statistikkbyråer.

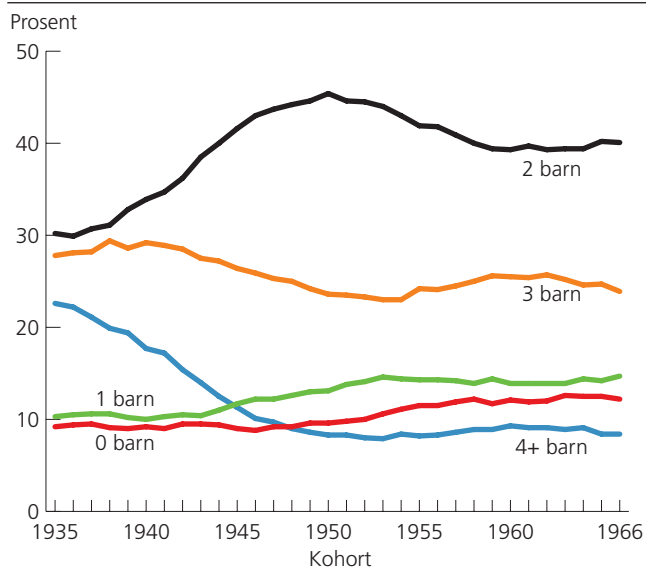
To barn er den vanligste størrelsen på norske søskenflokker (med samme mor). Deretter følger tre søsken. Som vist i figur 7 har det ikke vært store endringer i

Figur 6. **Levendefødte per 1 000 kvinner for femårsgrupper, 1971-2011**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 7. **Fordeling av kvinner etter hvor mange barn de har fått, for kvinnekohorter født 1935-1966**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

dette mønsteret over tid. Når det gjelder enebarn, ser vi en svak økning, mens andelen som får fire eller flere barn har ligget ganske stabilt og lavt for alle kvinnekohortene som er født etter andre verdenskrig.

I Norge er det få kvinner som ikke får barn i det hele tatt. Andelen har riktignok økt litt over tid, fra 9 prosent for 1945-kohorten til 12 prosent av 1966-kohorten. Kvinner som er født senere enn dette, er ikke helt ferdige med sin fruktbare periode, så ennå finnes det ikke sikre tall for dem. Men tendensen blant yngre kohorter tyder på at det neppe blir mange flere barnløse i de neste kohortene. I mange andre europeiske land er barnløsheten langt høyere. I Tyskland har 22 prosent av kvinnene i 1962-kohorten ikke fått barn.

For norske menn er barnløsheten høyere enn for kvinner. Blant menn født i 1940 er 14 prosent uten barn, mens blant dagens 50-åringere (menn født i 1961) er 20 prosent uten barn.

Stor innvandring

Innvandringen til Norge har igjen vært rekordhøy. 79 500 mennesker flyttet til Norge i 2011, mens 32 500 ble registrert utflyttet fra landet. Det gir en nettovandring på 47 000 personer, dobbelt så mye som for seks-sju år siden. Så høy nettovandring har Norge aldri hatt før.

Arbeidsinnvandring er den viktigste årsaken til den høye innvandringen til Norge nå. De fleste arbeidsinnvandrerne kommer fra østlige EU-land. Som figur 9 viser, økte arbeidsinnvandringen kraftig i årene etter 2004, da EU fikk ti nye medlemsland, åtte av dem i Øst-Europa. EØS-avtalen har gitt borgere fra disse landene tilnærmet fri adgang til å bo og arbeide i Norge. I 2011 økte antall statsborgere fra EU-land med blant annet 11 500 polakker, 7 500 litauere, 2 800 svensker og 2 000 latviere.

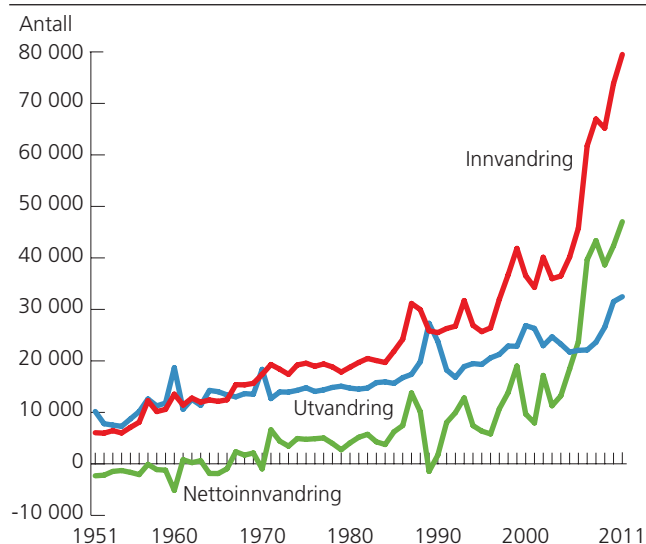
Norsk økonomi kom relativt raskt ut av finanskrisen. De gode økonomiske forholdene i Norge, med høy inntekt og lav arbeidsledighet, er en av hovedforklaringene på den kraftige veksten i innvandringen. Det er grunn til å tro at innvandringen fra andre EØS/EU-land fortsatt vil være høy så lenge økonomien i Norge går såpass mye bedre enn ellers i Europa.

Vil de øst-europeiske arbeidsinnvandrerne bli her i landet? Det er ikke godt å si. Men dersom resten av familien også flytter til Norge, er det nok større muligheter for at de slår rot her. Tallene for innvandringsgrunn viser at andelen polakker som kom hit som familieinnvandrerne, økte fra 2007 til 2008 (se figur 10). Siden da har andelen familieinnvandrerne ligget på rundt en fjerdedel av den totale innvandringen fra Polen, mens nærmere tre fjerdedeler er arbeidsinnvandrerne.

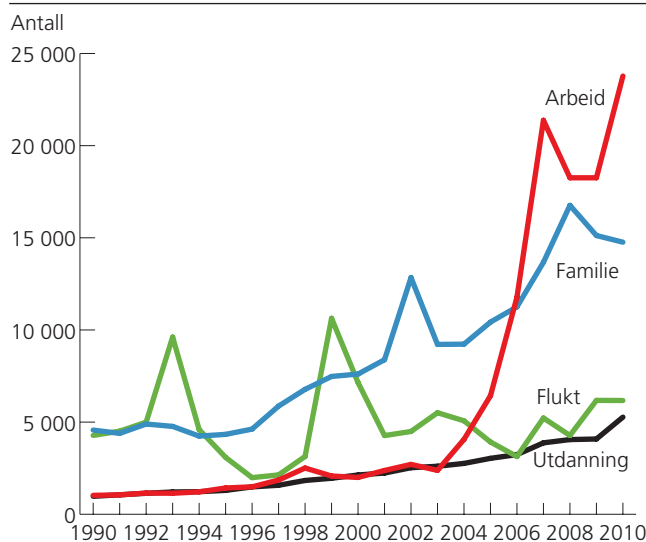
Fra de gjeldskriserammede EU-landene i Sør-Europa har det vært en økning i innvandringen (se figur 11). Tallet på innvandrerne fra Spania, der omtrent halvparten av de unge nå er uten arbeid, ble nesten doblet på de to årene fra 2009 til 2011. De absolutte tallene er likevel små, særlig i forhold til innvandringen fra for eksempel Polen og de baltiske landene. Fra Hellas, Portugal og Italia har innvandringen økt noe, men i 2011 kom det under 500 personer fra Portugal og fra Italia, og under 300 fra Hellas.

Som figur 9 viser, var familiejenforening og flukt (flyktninger og personer som får asyl) de vanligste innvandringsgrunnene fram til 2004. Men etter 2005 har andelen innvandrerne som har beskyttelsesbehov og flukt som innvandringsgrunn, gått betydelig ned. I 1993 var 57 prosent av innvandrerne flyktninger eller personer som fikk asyl. I 2010 var denne andelen nede

Figur 8. Inn- og utvandring. 1950-2011

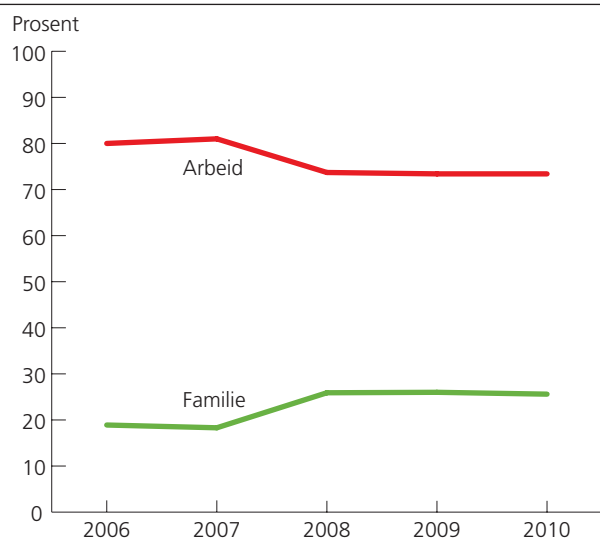
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 9. Innvandring etter registrert innvandringsgrunn. 1990-2010¹

¹ I datagrunnlaget for 2009 og 2010 er det henholdsvis 3 190 og 149 personer med uoppgitt innvandringsgrunn. Dette skyldes nye registreringsregler der EU/EØS/EFTA-borgere fra 1. oktober 2009 ikke lenger trenger å søke om oppholdstillatelse. I figuren er disse fordelt mellom arbeid og familie, proporsjonalt etter hvordan personene med oppgitt innvandringsgrunn var fordelt. For mer informasjon om registreringsordning for EØS-borgere, se <http://www.udi.no/> Tallene for innvandring etter grunn omfatter ikke nordiske borgere, som i over femti år har hatt fri tilgang til å bo og arbeide i alle nordiske land. Tall for innvandring etter innvandringsgrunn i 2011 vil bli publisert høsten 2012

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

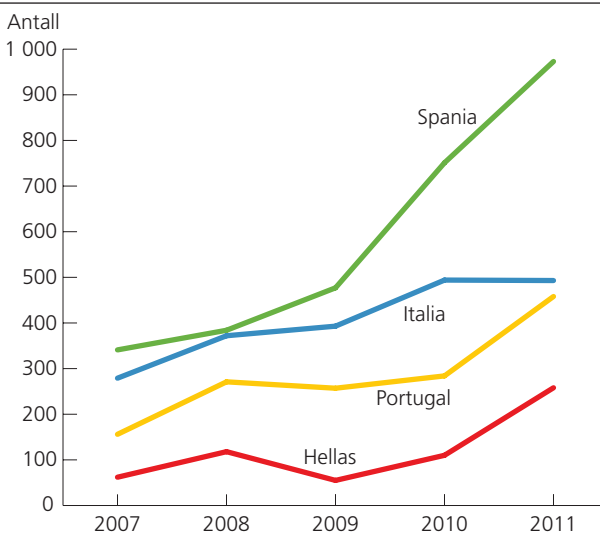
i 12 prosent. Tilsvarende har andelen arbeidsinnvandrere økt fra 7 prosent i 1993 til 47 prosent i 2010. Eritreere og somaliere var de største asylsøkergruppene som fikk opphold i Norge i 2011. De største gruppene som fikk familieinnvandringstillatelseter var personer fra Somalia, Thailand, Filippinene og Eritrea. Over en lang periode har det vært en svak, men jevn økning i antall personer som innvandrer for å ta utdanning i Norge. Tallene for utdanningsinnvandring omfatter også au pairer. Tallene for innvandringsgrunn er oppdatert med informasjon om 2010; 2011-tallene er ventet senere i år.

Figur 10. Innvandrere fra Polen, etter innvandringsgrunn. 2006-2010. Prosent¹

¹ I datagrunnlaget for 2009 og 2010 er det henholdsvis 1 379 og 25 polakker med uoppgitt innvandringsgrunn. I figuren er disse fordelt mellom arbeid og familie, proporsjonalt etter hvordan personene med oppgitt innvandringsgrunn var fordelt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 11. Innvandring etter statsborgerskap for noen eurokriseland

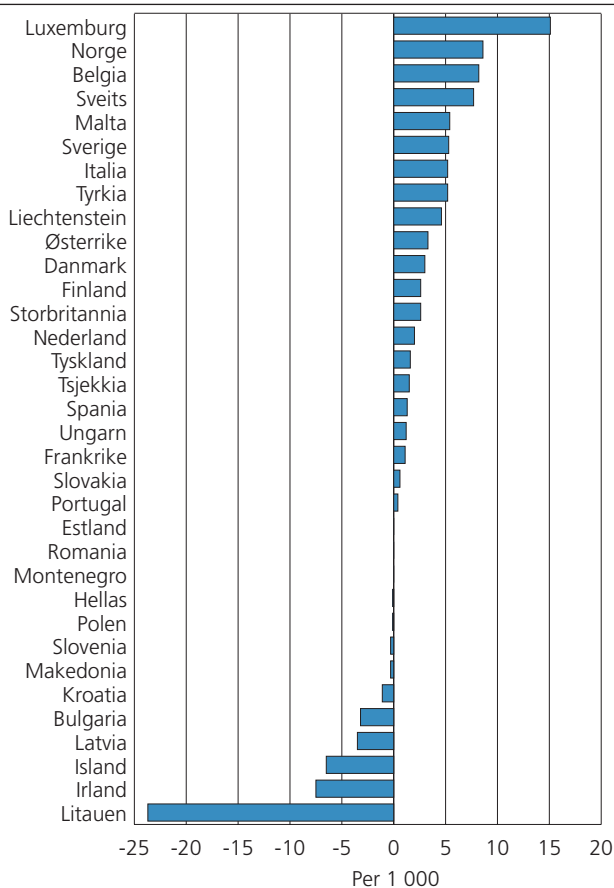

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Norge er blant de landene i Europa som har størst nettoinnvandring i forhold til folketallet, se figur 12. Nettoinnvandringen til Norge var på 8,6 personer per 1 000 innbyggere; det er klart mer enn i både Sverige og Danmark.

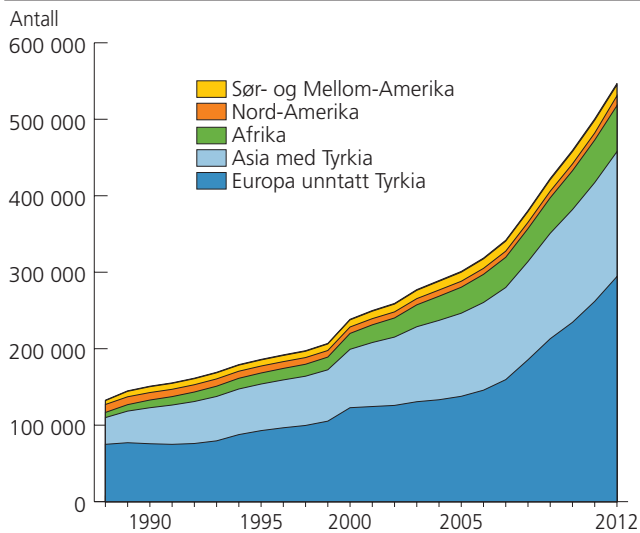
Også tallet på utvandrere var rekordhøyt i fjor. 32 500 personer ble registrert flyttet fra Norge i 2011. Det er knappe 1 000 flere enn i 2010, men over 10 000 mer enn i 2005. De virkelige tallene for utvandring er antakelig noe høyere siden ikke alle melder fra til Folkeregisteret når de flytter fra Norge. Mange av disse blir etter hvert fanget opp, blant annet fordi post fra ligningsmyndighetene kommer i retur.

Figur 12. Nettoinnvandring per 1000 innbyggere i de fleste europeiske land. 2010

Kilde: Eurostat.

Figur 13. Innvandrere bosatt i Norge 1. januar 1988-2012, etter landbakgrunn

Kilde: Statistisk sentralbyrå

At vi også har fått nye rekorder i utvandringen, er ikke uventet. Mange innvandrere forlater landet igjen etter at de har vært her noen år. Høy innvandring ett år medfører altså vanligvis økt utvandring i årene etter. De fleste som utvandret fra Norge i 2010, ser ut til å ha flyttet til Sverige, Danmark, Polen, Storbritannia eller USA. Men her er informasjonen mangelfull. For over 8 000 utvandrere har vi ingen kunnskap om hvilket land de har flyttet til.

Tabell 2. De største gruppene av innvandrere og deres norskfødte barn bosatt i Norge 1. januar 2012

	Innvandrere	Norskfødte med to innvandrerforeldre	I alt	Prosent av totalen som er norskfødte barn
Polen	67 339	4 764	72 103	7
Sverige	34 838	1 740	36 578	5
Pakistan	17 893	14 844	32 737	45
Somalia	20 976	8 419	29 395	29
Irak	21 784	7 151	28 935	25
Tyskland	23 740	1 943	25 683	8
Litauen	22 673	1 268	23 941	5
Vietnam	13 222	7 649	20 871	37
Danmark	18 227	1 596	19 823	8
Iran	14 795	3 118	17 913	17
Russland	14 953	1 880	16 833	11
Tyrkia	10 696	6 046	16 742	36
Filippinene	14 903	1 528	16 431	9
Bosnia-Hercegovina	13 146	3 192	16 338	20
Thailand	13 882	516	14 398	4
Sri Lanka	8 816	5 477	14 293	38
Storbritannia	13 211	748	13 959	5
Kosovo	9 686	4 014	13 700	29
Afghanistan	11 279	1 940	13 219	15
India	7 721	3 109	10 830	29

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Det er også stadig flere innvandrere som blir boende i Norge (se figur 13). Blant dem er folk fra Polen den største gruppen. Deretter følger svensker, tyskere, litauere, irakere, somaliere, dansker og pakistane.

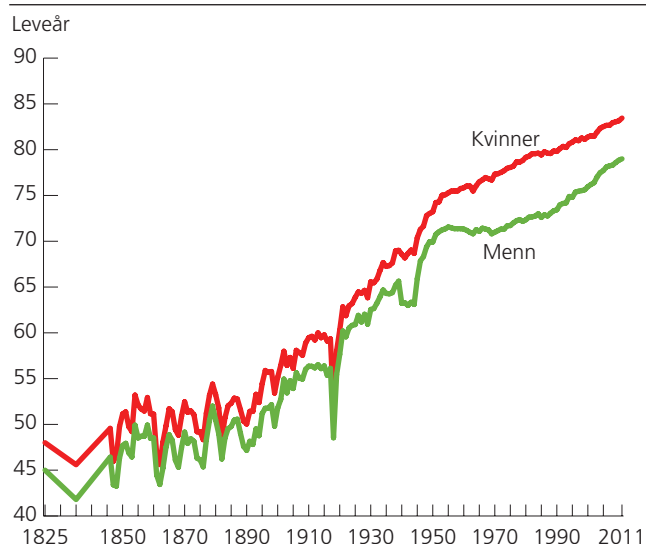
Pakistanerne er en av de gruppene som har vært lengst i Norge, og mange har fått barn her. Barn av pakistanske innvandrere utgjør den klart største gruppen av personer som er født i Norge med to innvandrerforeldre. Deretter følger barn av innvandrere fra Somalia, Vietnam og Irak. Som tabell 2 viser, er det stor variasjon mellom de store innvandrergruppene i hvor mange som har fått barn i Norge.

Til sammen bodde det ved nyttår 547 000 innvandrere i Norge, det tilsvarer 11 prosent av befolkningen. I tillegg var det 108 000 norskfødte barn av to innvandrere, som utgjør 2,2 prosent av befolkningen i Norge.

Dødelighet og levealder

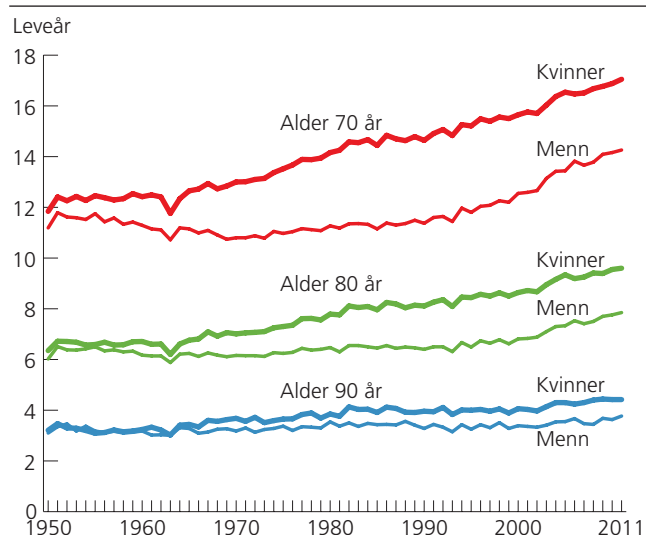
Levealderen fortsatte å øke i 2011, med 0,15 år for menn og 0,3 år for kvinner, til henholdsvis 79,00 og 83,45 år for kvinner (figur 14). Dette er igjen de høyeste nivåene som er registrert for Norge, og en fortsettelse av en økning som har foregått nesten uavbrutt i to hundre år. De siste ti år har levealderen økt med hele 2,8 år for menn og 1,9 år for kvinner. Den sterkere økningen for menn enn for kvinner de siste årtiene er en innhenting av nedgangen i menns levealder på 1950- og 1960-tallet, som særlig forklares med endringer i røykevanene.

Figur 14. Forventet levealder ved fødselen. 1825-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 15. Forventet gjenstående levetid ved 70, 80 og 90 år. 1950-2011

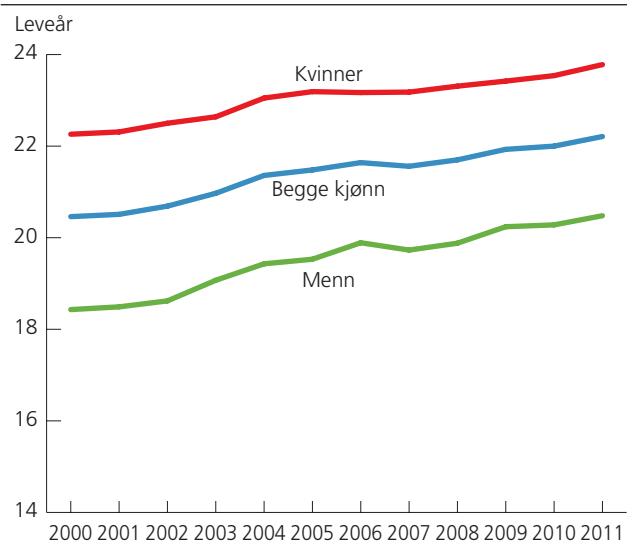

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Også for høyere aldre synker dødeligheten og øker levealderen, etter en midlertidig forverring for menn på 1950- og 1960-tallet, særlig for 70-åringene, se figur 15. En 70-åring kan forvente å leve til han eller hun er 85,8 år (for begge kjønn samlet). Imidlertid er det grunn til å vente at dødeligheten i de ulike aldre vil fortsette å gå ned, slik at den faktiske levealderen trolig blir enda høyere for de kohortene som nå pensjoneres. Selv om økningen i levealderen for eldre har vært betydelig de siste årene, har den vært liten for de aller eldste. En nittåring kan i dag forvente å leve til nesten 94 år, om lag 0,4 år lenger enn for ti år siden.

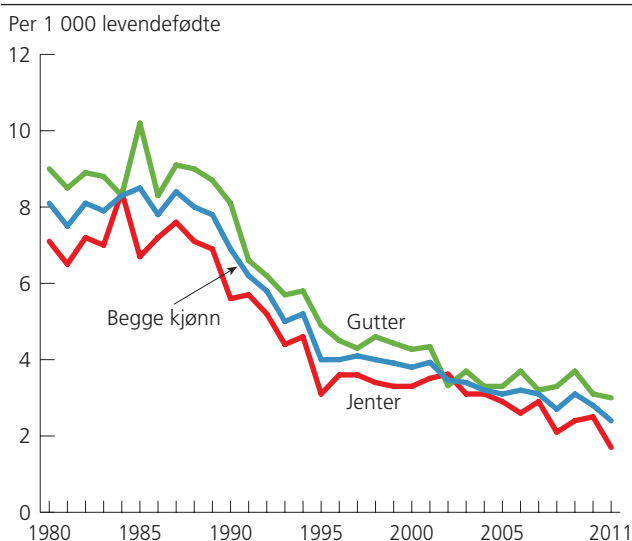
Levealdersutviklingen har fått en viktig rolle i det nye pensjonssystemet, som ble innført i 2011. Jo høyere forventet gjenstående levetid er, jo flere år må den enkeltes «pensjonsformue» deles på, slik at den årlige pensjonen blir redusert. En sentral indikator for levealderjusteringen er forventet antall gjenstående leveår

Figur 16. Forventet gjenstående levetid ved 62 år. 2000-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 17. Spedbarnsdødelighet. Døde i første leveår per 1 000 levendefødte

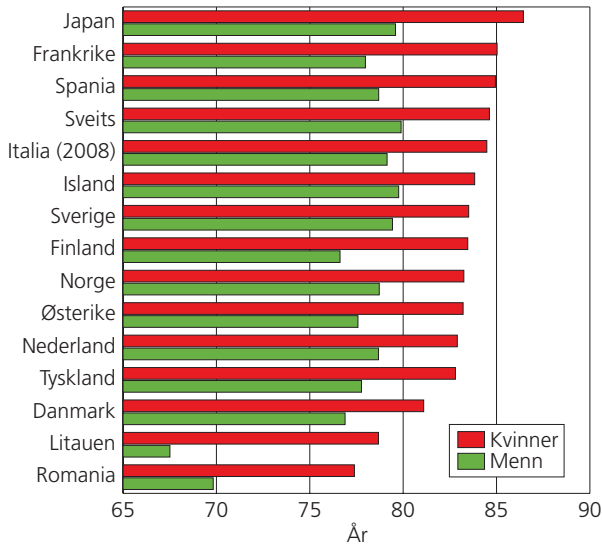

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

ved fylte 62 år, se figur 16. Her vises også utviklingen for begge kjønn samlet, da det er dette som brukes ved pensjonsberegningene. En person som går av med pensjon ved laveste pensjonsalder i det nye pensjonssystemet, 62 år, kan altså forvente å leve i enda 22,2 år med det dødelighetsmønsteret som gjaldt i 2010. De siste ti årene har dette tallet økt med hele 1,7 år. Økningen var på 0,21 år i 2011. Økningen er nesten lineær og ser så langt ikke ut til å stagnere.

Ikke bare går dødeligheten ned for de aller eldste, den fortsetter også å gå ned for de aller yngste, nemlig spedbarna. I 2011 døde bare 2,4 av 1000 levendefødte i løpet av første leveår, se figur 17. Dette er det laveste tallet noen gang. Det er også blant de laveste nivåene internasjonalt, dog ikke lavest. I 2010 var spedbarnsdødeligheten 2,2 i Island og Finland, 2,5 i Sverige og 2,3 i Japan. Spedbarnsdødeligheten er nå blitt så lav at ytterligere nedgang vil påvirke levealderen lite. Dersom

Figur 18. Forventet levealder ved fødselen i 2009 for noen land

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Eurostat, Nordisk statistisk årbok og enkeltlands statistikkbyråer.

den skulle bli null, det vil si at ingen dør i første leveår (som i praksis er umulig), og at dødeligheten for høyere aldre er som i 2011, vil forventet levealder ved fødselen øke med bare 0,2 år (0,23 år for menn og 0,19 år for kvinner).

Sammenliknet med andre land har Norge høy levealder, men vi er ikke lenger i toppen slik som fram til 1950-tallet. Spesielt er det kvinnene som har sakkert akterut. I 2009 var det i Europa fire land hvor mennene og sju land hvor kvinnene kunne forvente å leve lenger enn de norske. Det er fortsatt japanske kvinner som lever lengst i verden – hele 86,4 år i 2009 (og 2010).

Overskudd av menn

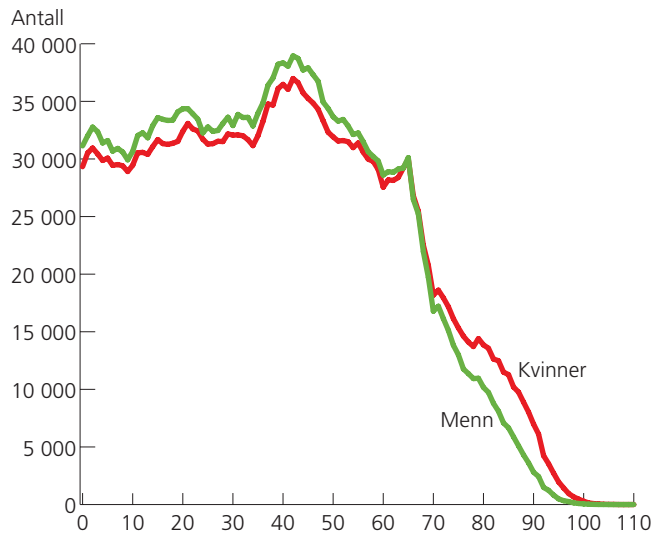
Helt siden Norges første folketelling i 1769 har det vært kvinneoverskudd i befolkningen. Men 1. januar 2011 var det for første gang overskudd av menn her i landet, med nesten 12 000 flere menn enn kvinner. Det skyldes flere faktorer, men først og fremst arbeidsinnvandringen fra utlandet. Blant innvandrerne til Norge har det vært et klart flertall av menn de siste årene. Etter 2005 har det kommet nesten 44 000 flere menn enn kvinner.

I tillegg fødes det hvert år 4-6 prosent flere gutter enn jenter, og siden 1997 har det dødd flere kvinner enn menn. Det siste henger sammen med at det nå er et uvanlig høyt overskudd av kvinner i alderen der det dør flest, se figur 19. Figuren viser også en klar topp for 1946-kohorten som kommer fra Norges høyeste fødselskull noen gang. 1969-kohorten er i dag den største, noe den har vært helt siden den ble født.

Regional befolkningsutvikling

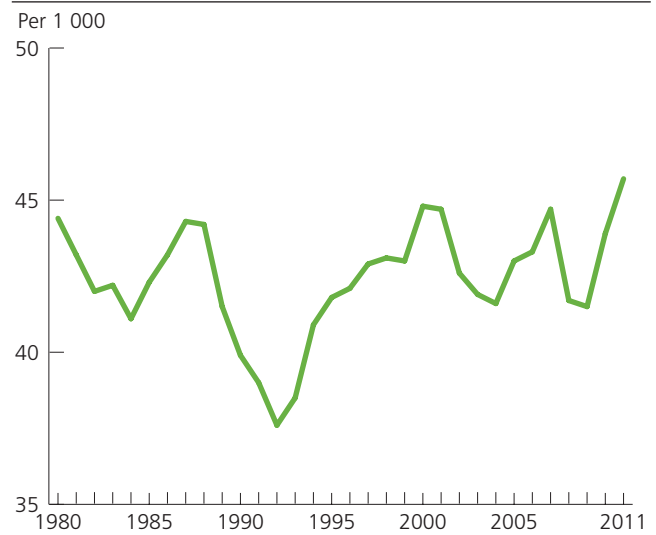
I 2010 flyttet 226 000 personer fra en kommune til en annen, en økning på 11 000 fra året før. Dette er det høyeste registrerte tallet siden 1970. Sett i forhold til folkemengden, var også den innenlandske flytteaktiviteten høy med 45,7 per tusen, den høyeste

Figur 19. Folkemengden etter kjønn og alder den 1.1.2012

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

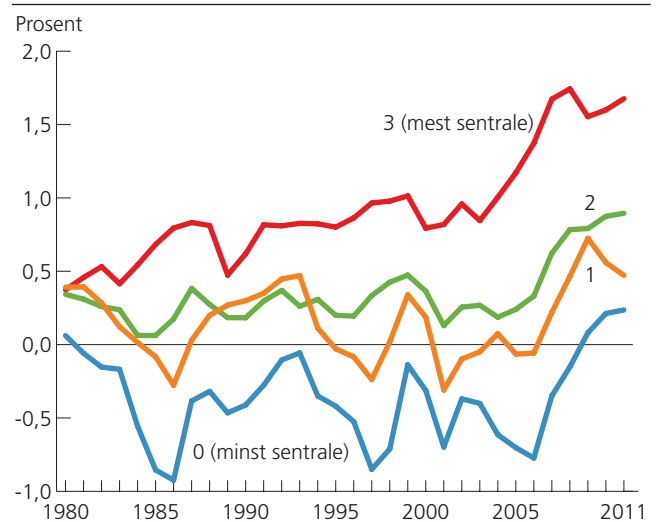
Figur 20. Innenlandske flyttinger per 1 000 av folkemengden¹

¹ Flyttinger over kommunegrenser.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 21. Befolkningsvekst etter kommunenes sentraliseringsgrad¹ 1980-2011. Prosent

¹ Se tekstboksen

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

siden 1970-tallet, se figur 20. Det innenlandske flyte-
tevolumet er vanligvis større under høy- enn under
lavkonjunkturer.

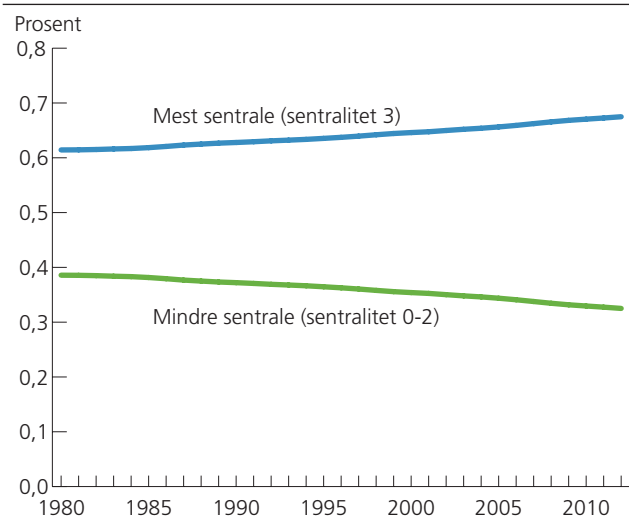
I 2011 økte folketallet i de mest sentrale kommunene
(se tekstboksen), det vil si de største byene og deres
omegnskommuner, med 1,7 prosent, mens folketallet
bare økte med 0,2 prosent i de minst sentrale kommu-
nene, det vil si utkantkommunene, se figur 21. 2010
var første år folketallet i de minst sentrale kommu-
nene vokste siden 1980. Grunnen til dette er den store
innvandringen, som påvirker befolkningsutviklingen
i nesten alle landets kommuner. Uten migrasjon til og
fra utlandet ville folketallet i de minst sentrale kom-
munene ha sunket med 0,8 prosent. Men også de andre
kommunegruppene ville fått betydelig lavere vekst uten
migrasjon. De mest sentrale kommunene ville da bare
ha vokst med 0,7 prosent, og ikke 1,7 prosent.

Andelen av befolkningen som bor i de mest sentrale
delene av landet, bestemmes også av innenlandske
flyttinger og av fødsler og dødsfall i de ulike regionene.
Den 1.1.2012 bodde 8,3 prosent av befolkningen i de
minst sentrale kommunene, mens disse hadde i 2011
færre fødsler og flere dødsfall enn denne andelen skulle
tilsi, nemlig 7,5 prosent av fødslene og 12,6 prosent av
dødsfallene. På den annen side hadde de mest sentrale
kommunene 67 prosent av folketallet, 72 prosent av
fødslene og 62 prosent av dødsfallene. Den viktigste
grunnen til disse forskjellene er at mange utkantkom-
muner har svært gamle befolkninger, mens de mest
sentrale kommunene har en yngre aldersstruktur enn
resten av landet, både på grunn av innenlandske flyt-
tinger og innvandring. Det er i stor grad ungdom som
flytter fra utkantkommunene; innvandringsoverskud-
det til disse kommunene er ikke så stort at det påvirker
aldersstrukturen vesentlig. Dessuten har ikke utkant-
kommunene særlig høyere fødselsrater enn de sentrale
kommunene, slik som for 20-30 år siden.

Mye av befolkningsveksten i Norge har skjedd i og
rundt de store byene. Folketallet i Oslo kommune økte
med 2,3 prosent i løpet av 2011, eller om lag 14 000
personer. Også andre europeiske storbyer har opplevd
kraftig vekst de siste årene – blant annet har Istanbul,
Madrid, Amsterdam og Stockholm hatt befolknings-
vekst på linje med eller større enn Oslos.

Som i de tre foregående årene, økte folketallet i alle
fylker i 2011. Hovedårsaken til dette er den store
innflyttingen fra utlandet, som er spredd over hele
landet, selv om de fleste flytter til de største byene. Uten
innvandringsoverskudd ville folketallet ha sunket i åtte
av fylkene. Nord-Norges folkemengde økte med 2 600
(0,5 prosent), som er den høyeste veksten siden midten
av 1970-tallet. Folketallet ville imidlertid ha sunket
med 1 800 (0,7 prosent) uten innvandringsoverskudd
til landsdelen.

Figur 22. Andel av befolkningen i de mest sentrale¹ og de
øvrige kommuner 1980-2012. Prosent

¹ Se tekstboksen

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Antall kommuner som opplevde befolkningsnedgang
var som året før 115, det laveste tallet på over 30 år,
Dersom vi ser bort fra inn- og utvandring, ville folketal-
let ha sunket i over dobbelt så mange kommuner (233).

Sentraliseringen av befolkningens geografiske fordeling
fortsatte i 2011, som i de foregående 20-30 år. Den 1.
januar 2012 bodde 67,5 prosent av befolkningen i de
mest sentrale kommunene, mot 61,4 prosent i 1980 og
64,6 prosent i 2000, se figur 22. Etter 1980 var end-
ringen i dette sentralitetsmålet på topp i 2007 (med en
endring på 0,32 prosentpoeng), og har siden avtatt litt
(til 0,18 prosentpoeng i 2011-2012), som er den minste
økningen siden 1999. Sentraliseringen fortsetter altså,
men i en litt langsommere takt enn i de foregående
årene.